

DESCOPERIRI MONETARE DIN MOLDOVA. XVI*

DE
LUCIAN MUNTEANU**, ANDREI BALTAG**,

Abstract:

We continue the publication of the monetary discoveries from Moldova, by presenting some coins mentioned briefly or misidentified in the specialized literature, along with other unpublished issues, which are remarkable. Most of the coins come from Vaslui County, from the following locations: **I. Dănești** - 2 pcs. [1 AE, Crispus (Caesar), Nicomedia, 321-324 AD; 1 AE, Crispus (Caesar), 320-325 AD]; **II. Ivănești** - 1 pc. (1 siliqua, Constantius II, Antiochia, 347-355 AD); **III. Poienești** - 6 pcs. (1 antoninianus, Philippus Arabs: Otacilia Severa, Roma, 246-248 AD; 1 sestertius, Philippus Arabs, Viminacium, 243-244 AD; 1 AE, Philippus Arabs: Philippus II (Augustus), Metropolis (Ionia), 247-249 AD; 1 AE, Trebonianus Gallus, Lampsacus, 251-253 AD; 1 AE, Elagabalus - Trebaonianus Gallus/Valerianus, Alexandria (Troas); 1 siliqua, Constantius II, Sirmium, 351-355 AD; 1 siliqua, Constantius II, Sirmium, 351-361 AD); **IV. Pungești** - 1 pc. (1 denarius, Hadrianus, Roma, 130-133 AD); **V. Rădeni** - 1 pc. (1 denarius, Vespasianus, Roma, 76 AD); **VI. Trestiana** (1 pentassarion, Gordianus III, Istros, 238-244 AD); **VII. Vaslui (County)** - 1 pc. (1 AE Valentinianus I, Siscia, 364-367 AD); **VIII. Bârlad (and its surroundings) (?)** - 10 pcs. (Wallachia - 2 pcs. [2 ducat, Mircea I, Târgoviște, 1386-1405]; Principality of Moldavia - 2 pcs. [1½ groș, Alexandru I, Suceava, 1409-1415; 1 groș, Ștefan III, Suceava, 1457-1470]; Ottoman Empire - 5 pcs. [1 akçe, Selim I, 1512/1518-1520; 1 akçe fourrée (imitation), Ahmed I, Kostantiniye, 1603-1617; 1 akçe fourrée (imitation), Mustafa I (?), Rumelia (?), 1617-1618/1622-1623; ¼ zeri mahbub, Mahmud II, Kostantiniye, 1815-1816; 1 para, Mahmud II, Mısır, 1819-1820]; Holy Roman Empire - 1 pc. [10 Kreuzer, Heinrich VIII, Bishopric of Fulda, 1766 (?)]).

Keywords: coin finds; Moldavia; Vaslui County; ancient and medieval coins; single finds.

Continuăm publicarea descoperirilor monetare din Moldova¹, prin prezentarea unor piese menționate sumar sau identificate eronat în literatura de specialitate, alături de câteva emisiuni inedite, care sunt deosebite. Cea mai mare parte a monedelor provin, cu certitudine, de pe teritoriul județului Vaslui. În unele situații, care vor trebui documentate în viitor, putem doar să bănuim apartenența lor la tezaure aflate în vecinătatea acestui areal.

Toate piesele antice sunt emisiuni romane imperiale. Majoritatea lor au fost aflate în situri arheologice bine-cunoscute, cercetate sistematic (**Cat. nr. III.4-10, V.12, VI.13**), altele ar putea fi

* Acest articol a fost elaborat cu sprijinul unui grant acordat de Ministerul Educației și Cercetării, CNCS-UEFISCDI, în cadrul proiectului cu numărul PN-IV-P1-PCE-2023-1124.

** Institutul de Arheologie, Academia Română-Filiala Iași; lucanas2000@yahoo.com; andreibaltag@outlook.com.

¹ Pentru numerele anterioare ale cronicii, a se vedea: MUNTEANU, BALTAG, ENEA 2023: 91, nota 1.

puse în legătură cu locuiri prezumtive din diferite perioade, fiind găsite împreună cu artefacte contemporane (**Cat. nr. I.1-2, IV.11**), iar câteva reprezintă descoperiri întâmplătoare (**Cat. nr. II.3, VII.14**). Într-o bună măsură, piesele respective sunt cunoscute specialiștilor, fiind publicate într-o formă sumară, în care, adesea, s-au strecurat erori de atribuire. Încercarea noastră de a rectifica și de a completa aceste identificări are la bază, exclusiv, ilustrațiile monedelor, care, cel mai adesea, sunt poze alb-negru, de slabă și foarte slabă calitate, pe care le-am reprodus în studiu.

Menționăm doar câteva situații, care ni s-au părut mai deosebite. Din rândul numeroaselor emisiuni de la Poienești (**Cat. nr. III.4-10**) am selectat doar pe cele ilustrate², de un real ajutor dovedindu-se și descifrările realizate de către C. Cihodaru³ și, mai ales, de către R. Vulpe⁴. De altfel, descrierile celui din urmă au un grad ridicat de acuratețe. Din păcate, deși multe dintre piesele prezentate au fost aflate în cursul investigațiilor arheologice, apartenența lor precisă, la unul din siturile stațiunii, este imposibil de realizat.

Un alt caz particular e reprezentat de moneda de la Trestiana (**Cat. nr. VI.13**), care are o poveste destul de încălțită. Exemplarul publicat inițial, însoțit de o fotografie aproape ilizibilă⁵, nu a putut fi identificat în Colecția Numismatică a Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad. În schimb, în Registrul de inventar al colecției se regăsește tot o emisiune colonială, dar de la alt emitent, având același număr de inventar ca piesa din publicație. Ea a fost înregistrată în anul 1980, cu mențiunea că provine din săpăturile de la Trestiana, din 1978. Credem că aceasta ar putea fi singura piesă găsită în sit, care, cel mai probabil, se leagă de necropola „Sântana de Mureș - Chernyakhiv”, care suprapune așezările neolitice.

Moneda recent aflată la Ivănești (**Cat. nr. II.3**), despre care s-au păstrat foarte puține informații, nu este exclus să fi aparținut unuia dintre tezaurele care au ajuns în regiune, în contextul conflictelor dintre Imperiu și goți, din a doua jumătate a veacului al IV-lea d.Chr.⁶

Chiar dacă selecția pieselor antice pentru numărul curent al cronicii a fost bazată, exclusiv, pe existența ilustrațiilor acestora, care constituie un criteriu subiectiv, remarcăm preponderența emisiunilor civice și provinciale din secolul al III-lea d.Chr., precum și a celor imperiale mai târzii, bătute în veacul următor. O astfel de situație am remarcat la nivelul întregului județ Vaslui, unde descoperirile monetare izolate sunt legate de situri și vestigii ale culturii „Sântana de Mureș - Chernyakhiv”⁷.

Toate monedele medievale și moderne se află în colecția Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad. În general, ele reprezintă achiziții și donații, care au fost realizate de către instituție, de-a lungul timpului. Din păcate, s-au păstrat foarte puține informații legate de contextul sau condițiile descoperirii acestor piese. Este posibil ca cea mai mare parte a lor să provină din perimetrul orașului sau din împrejurimile sale.

Cele mai vechi emisiuni din această categorie au fost bătute în Țara Românească, în timpul lui Mircea cel Bătrân (**Cat. nr. VIII.15-16**). Prezența acestor nominale la est de Carpați este aproape inexistentă, în ciuda vecinătății celor două principate nord-dunărene. După cunoștințele

² Pentru revizuirea identificărilor unor monede mai vechi de la Poienești, neilustrate, a se vedea: MUNTEANU, HONCU, APARASCHIVEI 2021: 144 și nota 36; 146 și nota 54; 148 și nota 70.

³ CIHODARU 1937-1938: 54-55, 57, Fig. 57-58.

⁴ VULPE 1953: 219, 308-310, Fig. 94.1-5; 505.

⁵ POPUȘOI 1980: 43, Fig. 7.1; 49, 51.

⁶ DERGACIOVA 2021.

⁷ CRFB Vaslui: 48-49.

noastre, monedele lui Mircea I mai sunt semnalate într-un singur depozit, descoperit în anul 2017, în punctul „Țuțora”, din apropierea satului Buzduganii de Jos (raionul Ungheni, Republica Moldova)⁸. Chiar dacă numărul exact al pieselor nu este specificat („40 sub Dan I și Mircea”)⁹, cunoaștem că exemplarele, doar menționate, aparțin tipului I (tip comun)¹⁰, la fel ca în cazul celor două monede de la Bârlad. Unele mențiuni punctuale ne indică că depozitul ar fi fost alcătuit din mai multe acumulări, al cărui total se ridică, cu aproximație, la 400 de emisiuni (venețiene, sârbești, muntenesți sau ungurești)¹¹. În contextul în care lotul (sau loturile) a fost dispersat, este foarte probabil ca unele monede să fi ajuns și în colecții private sau muzeale din România.

În momentul de față, nu avem niciun indiciu care să lege piesele noastre muntenesți de tezaurul de la „Țuțora”, în ciuda proximității geografice și a încadrării tipologice similare. În urma investigațiilor realizate în arhiva muzeului din Bârlad, se pare că cele două monede se aflau deja în colecția instituției în anii '70 ai secolului trecut, la o dată mult anterioară celei la care a fost descoperit depozitul.

În completarea monedelor valahe, ale două piese cu valori nominale diferite, dar apropiate din punct de vedere cronologic, au fost bătute în Principatul Moldovei. Prima dintre acestea este un dublu groș (tipul III) cu șapte flori de crin și sigla pe revers, din vremea lui Alexandru I (**Cat. nr. VIII.17**) și cea de a doua, un groș (tipul I) emis în prima parte a domniei lui Ștefan al III-lea (**Cat. nr. VIII.18**).

Cea mai consistentă parte a lotului de emisiuni medievale și moderne este reprezentată de cinci monede otomane (**Cat. nr. VIII.19-23**). Dintre acestea, se remarcă două piese *fourees*, ale căror prototipuri au putut fi stabilite, în emisiunile lui Ahmed I (**Cat. nr. VIII.20**) și, cu unele rețineri, în cele sub Mustafa I (**Cat. nr. VIII.21**). La aceasta din urmă, unele indicii din grafia păstrată, însă aproape indescifrabilă, ne fac să credem că, în execuția imitației, au fost bătute două tipuri de avers pe ambele fețe ale acelei. Chiar dacă lipsa atelierului complică și mai mult determinarea integrală a monedei, putem considera că imitația a fost realizată de meșteri orientali, familiarizați cu valuta produsă în Rumelia sau Anatolia. Apariția acestor piese datate în primele decenii ale secolului al XVII-lea nu este surprinzătoare. Mai multe tezaure de la est de Carpați dar și unele descoperiri izolate formează o suită cronologică compactă, între anii 1566-1603¹². Efectele devalorizării din 1584-1586 a intensificat baterea ilicită de contrafaceri de tip otoman, context în care producția locală s-a adaptat și a încercat să răspundă presiunii turcești¹³. Ecourile acestor practici s-au menținut și în secolul al XVII-lea, ca formă de răspuns la deficitul de numerar resimțit pe piața moldovenească.

Ultima emisiune este reprezentată de o piesă cu totul inedită în peisajul monetar din regiune. În ciuda reversului foarte slab conservat și cu totul ilizibil din cauza circulației intense, am putut stabili faptul că emisiunea de 10 kreuzer provine din atelierul episcopiei Rinului de Sus din Fulda, condusă de Henrich al VII-lea de Briha (**Cat. nr. VIII.24**). Cu toate că aversul nu permite citirea, nici măcar parțială, a milesimului, determinatoarele de specialitate consemnează emiterea acestui nominal doar în cursul anului 1766.

⁸ DERGACIOVA, DJESMEDJYAN 2018: 290.

⁹ DERGACIOVA, DJESMEDJYAN 2018: 290.

¹⁰ DERGACIOVA, DJESMEDJYAN 2018: 298.

¹¹ DERGACIOVA, DJESMEDJYAN 2018: 289-290.

¹² BOLDUREANU 2013: 93-94.

¹³ BOLDUREANU 2013: 94.

Pe parcursul documentării noastre am beneficiat de sprijinul unor specialiști, cărora le suntem recunoscători. Mulțumim domnului Mircea Mamalaucă, directorului Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad, pentru sprijinul acordat în studierea pieselor păstrate în această instituție. De asemenea, investigațiile meticuloase, desfășurate de-a lungul anilor, în colecția muzeului bârlădean, de către doamna Ioana Scutaru, ne-au ajutat să stabilim proveniența corectă a numeroase descoperiri incerte. Ștefan Honcu (Institutul de Arheologie, Iași) ne-a pus la dispoziție, cu generozitate, informațiile despre moneda de la Ivănești (**Cat. nr. II.3**). Transmitem sincere mulțumiri doamnei dr. Anuța Boldureanu (Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, Chișinău) pentru observațiile utile, care ne-au ajutat să identificăm una dintre emisiunile otomane (**Cat. nr. VIII.21**).

CATALOGUL MONEDELOR¹⁴

A. MONEDE ANTICE

I. Dănești (com. Dănești, jud. Vaslui)

În punctul „La Tufari”, situat la circa 700 m nord de sat, pe panta din stânga Văii „Fundătura”, pe ogorul locuitorului Neculai Didilescu, au fost distruse, prin săparea unui șant, două morminte. Unul dintre ele conținea o urnă de incinerare, de tip „Poieniști”, iar celălalt avea un schelet înhumat, întins. Din inventarul lor s-au păstrat doar câteva mărgel. De la suprafața așezării, din jurul acestui punct, au fost adunate fragmente ceramice provenind de la vase datate în secolele III-IV d.Chr., precum și două monede romane din argint. Ulterior, piesele respective au fost atribuite lui Crispus, fără alte precizări. O identificare mai precisă a lor am realizat cu ajutorul ilustrației.

Bibl.: ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 320, Nr. 335h; 634, Pl. CCLVIII.5-6; MITREA 1971: 407, Nr. 63; PREDA 1975: 465; MIHAILESCU-BÎRLIBA 1980: 262, Nr. 78; BUTNARIU 1987: 128, Nr. 39; CRFB Vaslui: 101, Nr. II-20-1/2.1.

1. AE; s.c.; bătută descentrat pe rv.;
Av. D N FL IVL CRISPVS NOB CAES
Rv. IOVI CONS - ERVATORI // X/IIIΓ (în câmp dreapta) // SMNT (în exergă)
Imperiul Roman, Crispus (*Caesar*), Nicomedia, *officina* Γ, *follis*, anii 321-324 (RIC VII: 608, Nr. 48).
2. AE; f.s.c.;
Av. [...]ISP[...]
Rv. [...]O[...]N[...]A[...] // VOT / X
Imperiul Roman, Crispus (*Caesar*), *follis*, anii 320-325 (RIC VII general, tip VOT X).

II. Ivănești (com. Ivănești, jud. Vaslui)

Moneda a fost aflată în anul 2016, în mod întâmplător, de către un locuitor, pe teritoriul localității. Aceasta este destul de bine păstrată, nu are urme vizibile de uzură, astfel că avem în vedere și posibila ei apartenență la un depozit monetar. Ilustrația piesei, datele tehnice și informațiile generale despre proveniența ei au fost înregistrate de către domnul Ștefan Honcu, în anul 2018.

Bibl.: CRFB Vaslui: 115, Nr. II-33-1/1.1.

¹⁴ Sunt folosite următoarele abrevieri pentru metale (AV - aur, AR - argint, AE - bronz), date metrologice [g - grame, mm - milimetri, h - ax (ora)], stare de conservare (b.c. - bine conservată, f.s.c. - foarte slab conservată, s.c. - slab conservată) descriere (av. - avers, rv. - revers) și identificare a monedelor (var. - variantă). În cazul monedelor antice au fost înregistrate doar legendele, descrierea tipurilor monetare regăsindu-se în cataloagele de specialitate.

3. AR; 3,05 g; 21 mm; b.c.;
 Av. D N CONSTAN - TIVS P F AVG
 Rv. VOTIS / XX / MVLTIIS / XXX // ANT (în exergă)
 Imperiul Roman, Constantius II, Antiohia, *siliqua*, anii 347-355 (RIC VIII: 520, Nr. 105).

III. Poienești (com. Poienești, jud. Vaslui)

Monedele pe care le prezentăm provin din diferite zone de la suprafața stațiunii. Majoritatea lor au fost aflate între anii 1936-1949, în timpul săpăturilor arheologice, în stratul vegetal („stratul de resturi risipite”), la adâncimi cuprinse între -0,40 - 0,80 m. Doar o singură emisiune a fost descoperită de către proprietarul ogorului, la arat (**Cat. nr. III.9**). Din păcate, piesele respective nu pot fi atribuite, cu certitudine, vreunui dintre siturile identificate aici. Folosind ilustrațiile publicate și descrierile păstrate, completăm și corijăm informațiile despre aceste monede.

Bibl.: CIHODARU 1937-1938: 54-55, 57, Fig. 57-58; VULPE *et al.* 1950: 45; VULPE 1953: 219, 308-310, Fig. 94.1-5; 505; BICHIR 1973: 129, Nr. 10; BICHIR 1976: 119, Nr. 10; MIHAILESCU-BÎRLIBA 1980: 278-279, Nr. 206; PREDA 1975: 476; MITREA 1977: 379, Nr. 87; BUTNARIU 1988: 159, Nr. 142; CRFB Vaslui: 136, Nr. II-42-1/4.28.

4. AR; s.c.;
 Av. M OTACIL SEVERA AVG
 Rv. CONCORDIA AVGG
 Imperiul Roman, Philippus Arabs: Otacilia Severa, Roma, *antoninianus*, anii cca. 246-248 (RIC IV/III: 83, Nr. 126).
5. AE; 20,73 g; 28 mm; s.c.; bătută descentrat pe rv.;
 Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG
 Rv. PMS C - OL VIM // AN V (în exergă)
 Imperiul Roman, Philippus Arabs, Moesia Superior, Viminacium, *sestertius*, iulie-octombrie 243 - iulie-octombrie 244 (MARTIN 1992: 42, Nr. 2.09.1).
6. AE; 3,51 g; 22 mm; s.c.; bătută descentrat pe rv.;
 Av. AY T K M IO - Y ΦIAIIIΠIOY
 Rv. MHTPO - ΠOΛEI // TΩN (în exergă)
 Imperiul Roman, Philippus Arabs: Philippus II (Augustus), Asia, Conventul de la Ephesus, Metropolis (Ionia), anii 247-249 (SNG München 20, Nr. 692; RPC VIII, Nr. 20.413 (<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/20413>)).
7. AE; 6,08 g; 22,5 mm; s.c.;
 Av. AY T K OYIB TP ΓAΛΛOC
 Rv. AANΨA - KH / NΩ / N (în câmpul din stânga) - EIII CTP COC / CIOY (în câmpul din dreapta)
 Imperiul Roman, Trebonianus Gallus, Asia, Conventul de la Cyzicus, Lampsacus, Sossios (strategos), anii 251-253 (BMC Mysia: 89, Nr. 90; RPC IX: 119, Nr. 392).
8. AE; 8,62 g; 20,4 mm; s.c.; ruptă;
 Av. ilizibil
 Rv. COL AVG [...]
 Imperiul Roman, Elagabalus - Trebonianus Gallus/Valerianus, Asia, Conventul de la Cyzicus, Alexandria (Troas) (BMC Troas: 14-31).
9. AR; 21 mm; s.c.; bătută descentrat pe av.; lipsește un fragment (1/7 din monedă);
 Av. D N CONSTAN - [...]S P F AVG
 Rv. VOTIS / XXX / MVLTIIS / XXXX // SIRM (în exergă)

Imperiul Roman, Constantius II, Sirmium, *siliqua*, septembrie 351 - 6 noiembrie 355 (RIC VIII: 385, Nr. 15).

10. AR; s.c.;

Av. D N CONSTAN - TIVS P F AVG

Rv. VOTIS / XXX / MVLTI / XXXX // [...]SIRM[...] (în exergă)

Imperiul Roman, Constantius II, Sirmium, *siliqua*, septembrie 351 - 6 noiembrie 355 (RIC VIII: 385, Nr. 15, 17, 19-20) sau 6 noiembrie 355 - vara anului 361 (RIC VIII: 389, Nr. 66, 68).

IV. Pungești (com. Pungești, jud. Vaslui)

În urma cercetărilor arheologice de suprafață, realizate între anii 1951-1961, la poalele sud-vestice ale Dealului „Bătrâna”, situat la marginea de sud-est a satului, pe stânga pârâului Racova, s-au descoperit artefacte din diferite perioade (Cucuteni A, La Tène, secolele III-IV), precum și un denar imperial roman. Exclusiv pe baza ilustrației, de slabă calitate, am încercat să identificăm piesa monetară respectivă.

Bibl.: ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 330, Nr. 365; 621, Pl. CCXLV.16; MITREA 1971: 411, Nr. 92; COMAN 1980: 217-218, Nr. LIV.2; COMAN 2003: 77; CRFB Vaslui: 138, Nr. II-44-1/1.1.

11. AR, f.s.c.;

Av. HADRIANVS - AVG COS III P P

Rv. RESTITVTORI - [...]

Imperiul Roman, Hadrianus, Roma, *denarius*, anii 130-133 (RIC II/3: 179-180, Nr. 1566, 1569, 1571-1586).

V. Rădeni (com. Dragomirești, jud. Vaslui)

Moneda a fost aflată, întâmplător, în punctul „Lutăria Băloaia”, situat în nord-estul localității, la suprafața unei așezări „dacice” din secolele II-III, de către locuitorul Gh. Chiriac, fiind donată Muzeului din Bacău, în anul 1966. Cu ajutorul imaginilor, am reușit să completăm identificarea sumară, existentă în literatura de specialitate.

Bibl.: CĂPITANU 1971: 291, Nr. 45; 296, Pl. III.45; MITREA 1973: 414, Nr. 78; MIHAILESCU-BÎRLIBA 1980: 280, Nr. 217; COMAN 1980: 116, Nr. XXIV/5; CRFB Vaslui: 105-106, Nr. II-24-3/1.1.

12. AR; 2,60 g; 20 mm; 6 h; s.c.; bătută descentrat pe rv.;

Av. IMP CAESAR VESPASIANVS AVG

Rv. COS - VII

Imperiul Roman, Vespasianus, Roma, *denarius*, anul 76 (RIC II/1: 120, Nr. 847).

VI. Trestiana (com. Grivița, jud. Vaslui)

Piesa a fost descoperită în cursul cercetărilor arheologice, realizate în anul 1978, în așezarea „Trestiana II”, în caseta deschisă deasupra locuinței neolitice L 1 (-0,15 m). Destul de probabil, moneda ar fi aparținut necropolei „Sântana de Mureș - Cerneahov”, care suprapune, parțial, cele două așezări neolitice de la Trestiana. În publicația inițială, emisiunea a fost considerată ca fiind „o monedă colonială de la Caracalla (211-217), provenind din atelierul de la Nicomedia”. Din păcate, datorită ilustrației ilizibile, nu putem confirma această identificare. În urma investigațiilor realizate în colecția Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad, cu ajutorul doamnei Ioana Scutaru și a consultării Registrului de inventar, credem că am reușit să aflăm identitatea corectă a acestei piese.

Bibl.: POPUȘOI 1980: 43, Fig. 7.1; 49, 51; CRFB Vaslui: 114, Nr. II-32-2/1.1.

13. AE, 8,692 g; 24x25 mm; 12 h; s.c.; bătută descentrat pe rv.;

Av. ΑΥΤ Κ Μ ΑΝΤΩ - ΓΟΡΔΙΑΝΟC

Rv. IC - TPI // [...]N[...]; în câmp, stânga, E

Imperiul Roman, Gordianus III, Moesia Inferior, Istros, *pentassarion*, anii 238-244 (SNG Hungary III: 18, Nr. 56; Varbanov I: 107, Nr. 679; RPC VII.2, nr. 1815);

MVPB, Nr. inv. B/7323.

VII. Vaslui (județ)

Moneda se afla într-o colecție privată, în anul 2019 și provine de pe teritoriul județului Vaslui. A fost publicată cu o ilustrație precară, fiind determinată într-o manieră generală. Pe baza pozelor, am reușit o identificare mai precisă a piesei.

Bibl.: LANGU, ONEL 2019: 155-158; CRFB Vaslui: 95, Nr. II-05-*/*.2.

14. AE3, f.s.c.;

Av. D N VALENTINI - ANVS P F AVG

Rv. SECVRITAS - REIPVBLICAE // [...]SISC (în exergă)

Imperiul Roman, Valentinianus I, Siscia, anii 364-367 (RIC IX: 146, Nr. 7[a]).

B. MONEDE MEDIEVALE ȘI MODERNE

VIII. Bârlad (și împrejurimi) (jud. Vaslui) (?)

Monedele respective se află în colecția Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad, unde au ajuns, de-a lungul timpului, din diverse surse. Într-o bună măsură, acestea ar putea să provină de pe teritoriul orașului sau din vecinătate, fiind descoperite într-o perioadă care nu poate fi precizată.

Bibl.: inedite.

15. AR, 0,507 g; 14x13 mm; 12h; f.s.c; bătută descentrat pe av. și rv.;

Av. ✠IWMPbϸ[...]€; Scut despicat: în primul cartier se află patru fascii, iar în cel de-al doilea, sigla „K”;

Rv. ✠IWM[...] – [...]BO; Legendă despărțită de coif dispus în profil spre dreapta; deasupra, acvila cu aripile închise, orientată spre dreapta; în câmp, la dreapta, sigla „K”;

Țara Românească, Mircea I, Târgoviște, *ducat* (tip comun, legendă în slavonă), ante 1396 (ILIESCU 1970: 21); anii 1386-1405 (MBR 1977: 23, tipul I_b, Nr. 169-170; ILIESCU 2008: 230, clasa A, secțiunea II, grupa II_a, Nr. 215-216; ȘTIRBU, STANCU 1982: 73, Nr. 19);

MVPB, Nr. inv. B/1681.

16. AR, 0,289 g; 13x12 mm; 3h; f.s.c; ruptă la margine; bătută descentrat pe av. și rv.;

Av. [...]WSIVISn[...] ; Scut despicat: în primul cartier se află patru fascii, iar în cel de-al doilea, sigla „ω” (parțial vizibilă);

Rv. [...]WAN – SMIV[...] ; Legendă despărțită de coif dispus în profil (dreapta[?]); deasupra, acvila parțial vizibilă și la dreapta, în câmp, sigla „ι” (parțial vizibilă);

Țara Românească, Mircea I, Târgoviște, *ducat* (tip comun, legendă în latină), ante 1396 (ILIESCU 1970: 21); anii 1386-1405 (MBR 1977: 22, tipul I_a, Nr. 150-151; ILIESCU 2008: 213-214, clasa A, secțiunea I, grupa V, seria IX, Nr. 152; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2012: 53, Nr. VIII.22, cu bibliografia);

MVPB, Nr. inv. B/5778.

17. AR, 1,00 g; 22x20 mm; 2h; f.s.c; ruptă la margine;

Av. ✠MONEALEXANDRI; Cap de bour, văzut din față, având o stea cu cinci raze între coarne; la dreapta se află o roză cu cinci globule, iar la stânga, o semilună;

- Rv. ✠WDMO[...]S; Scut despiciat: în primul cartier se află trei fascii, iar cel de-al doilea cartier conține șapte flori de crin, dispuse 2-2-2-1; o roză cu cinci globule timbrează scutul, iar la dreapta scutului se află sigla Я (în oglindă);
Principatul Moldovei, Alexandru I, Suceava, *dublu gros*, anii 1400-1432 (MBR 1977: 60, tipul III, Nr. 378; ȘTIRBU 1981-1982: 316; 330, Nr. 10-13 var.); anul 1408 (PÂRVAN, CONSTANTINESCU 2006-2007: 380-381, 391, tipul III, Nr. 20); *1½ gros*, anii 1409-1415 (ILIESCU 1970: 27; ILIESCU 2000: 80, emisiunea a IV-a, Nr. 7); MVPB, Nr. inv. B/5785.
- 18.** AR, 0,462 g; 14x12 mm; 5h; f.s.c.; ruptă la margine;
Av. [...]OLDAVI[...]; Cap de bour, văzut din față, cu o stea cu cinci colțuri așezată între coarnezle convergente; la dreapta se află o semilună, iar la stânga, roză cu cinci globule;
Rv. ✠STEFANVS[...]DA; Scut despiciat: în primul câmp o rozetă surmontată de o cruce greacă, în câmpul al doilea trei fascii.
Principatul Moldovei, Ștefan III, Suceava, *gros*, anii 1457-1470 (OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2003-2005: 334, 357-358, tipul I, var. 1-a, sub-var. b., Nr. 29-81 var.); anii 1457-1476 (ILIESCU 1964: 208, tipul I, seria a II-a, emisiunea a II-a, Nr. 10); MVPB, Nr. inv. B/35780.
- 19.** AR; 0,649 g; 11x10 mm; s.c.;
Av. سلطان/سليم/شاه/بن/بايزيد خان (Sultan/Selim/şah/bin/Bayezid han);
Rv. Unifațetată; cu urme de legendă ale ștanței de av. imprimare pe rv.;
Imperiul Otoman, Selim I, monetărie neprecizată, *akçe*, anii 1512-1520 (918-926 AH) (SULTAN 1977: 102, Nr. 1037-1039 var.; SREČKOVIĆ 2000: 145-150, av. tip A, Nr. 1-28); anii 1518-1520 (NICOLAE 1988: 555, tipul III; BOLDUREANU 2013: 43-44); MVPB, Nr. inv. B/528.
- 20.** AR (*fouillée*); 0,217 g; 10x9 mm; 9h; f.s.c.; ruptă la margine; bătută descentrat pe av. și rv.;
Av. Legendă neclară, dispusă marginal-circular, ieșită din flan; în centru, de sus în jos, parțial vizibil și cu erori: [...]لطان/احمد بن[...] ([...]ltan/Ahmed bin[...]);
Rv. [...]عز نصره/ضرب [...]طنطين[...] (Azze nasrühü duribe [...]ostantin[...]);
Imperiul Otoman, Ahmed I (prototip), Kostantiniye, *akçe*, anii 1603-1617 (1012-1026 AH) (SULTAN 1977: 157, Nr. 1526-1527 var.; SREČKOVIĆ 2007: 140, av. tip A*b/c, rv. tip II*5, Nr. 2-4 var.; ZENO #280386 (<https://www.zeno.ru/showphoto.php?photo=280386>)); MVPB, Nr. inv. B/1743.
- 21.** AR (*fouillée*); 0,194 g; 13 mm; f.s.c.; bătută descentrat pe av. și rv.;
Av. مصطفى/بن/محمد خان (Mustafa/bin/Mehmed han [?]);
Rv. Legendă neclară; în centru, litere indescifrabile, încadrate într-un cartuș (?); în partea de jos, posibil cifra „V” (7)
Imperiul Otoman, Mustafa I (prototip[?]), monetărie neprecizată (Rumelia [?]), *akçe*, anii 1617-1618 (1026-1027 AH) sau anii 1622-1623 (1031-1032 AH) (SREČKOVIĆ 2000: 169, 214, av. tip A [?] sau SREČKOVIĆ 2000: 169, rv. tip C [imitație după av. ?]); MVPB, Nr. inv. B/5779.
- 22.** AV; 0,803 g; 14 mm; 12 h; b.c.;
Av. Tuğra însoțită de çiçek la dreapta;
Rv. ۱۲۲۳ – دوریبي في القسطنطينية – ۹ (9 – Duribe fi Kostantiniye – sene 1223);
Imperiul Otoman, Mahmud II, Kostantiniye, *çeyrek (¼ altin) zeri mahbub*, anul 1815-1816 (1231-1232 AH) (PERE 1968: 244, Nr. 752; ÖLÇER 1970: 21, Nr. 39; SULTAN 1977: 325, Nr. 2952); MVPB, Nr. inv. B/6371.

23. AR; 0,127 g; 20x15 mm; 12 h; f.s.c.;
 Av. Unifațetată; cu urme de legendă ale ștanței de rv. imprimate pe av.;
 Rv.[...] ΓϞ – مصر – ضرب بفي مصر – (13 – Azze nasrühü duribe Mısır – sene [...]23);
 Imperiul Otoman, Mahmud II, Mısır, *para*, anul 1819-1820 (1235-1236 AH) (PERE 1968: 252, Nr. 845; SULTAN 1977: 330, Nr. 3125);
 MVPB, Nr. inv. B/5784.
24. AR, 3,188 g; 25 mm; 12h; s.c.;
 Av. AD NORMAM CONVENTION/H – M/10; Scut scartelat, străpuns de o spadă, cu armele comune ale familiei Bibra (cartierele 2-3) și ale episcopiei de Fulda (1-4), timbrat de coroană; de o parte și de alta, susținători sub formă de ramuri;
 Rv. Ilizibil;
 Sfântul Imperiu Roman, Rinul de Sus, Episcopia de Fulda, Heinrich VIII, *10 Kreuzer*, 1766 (?) (WEEGE 2001: 212);
 MVPB, Nr. inv. B/2840.

BIBLIOGRAFIE

- BICHIR 1976 Bichir, Gh., *Archaeology and History of the Carpi from the Second to the Fourth Century A.D.*, I-II, BAR-SS 16, Oxford.
- BICHIR 1973 Bichir, Gh., *Cultura carpică*, Ed. Academiei R.S.R. București.
- BMC Mysia Wroth, W., *Catalogue of the Greak Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Mysia*, The Trustees Of The British Museum, London, 1892.
- BMC Troas Wroth, W., *Catalogue of the Greak Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Troas, Aeolis, and Lesbos*, The Trustees Of The British Museum, London, 1894.
- BOLDUREANU 2013 Boldureanu, A., *Moneda otomană în Moldova în perioada 1512-1603*, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău.
- BUTNARIU 1988 Butnariu, V. M., *Monedele romane postareliene în teritoriile carpato-dunăreano-pontice (anii 275-491). II. Perioada 324-383*, in: *ArhMold*, 12, 131-196.
- BUTNARIU 1987 Butnariu, V. M., *Monedele romane postareliene în teritoriile carpato-dunăreano-pontice (anii 275-491). I. Perioada 275-324*, in: *ArhMold*, 11, 113-140.
- CĂPITANU 1971 Căpitanu, V., *Descoperiri de monede antice și bizantine*, in: *Carpica*, 4, 287-298
- CIHODARU 1937-1938 Cihodaru, C., *Poieniști-Tamasidava. O așezare carpică în Moldova Centrală*, in: *Arta și Arheologia*, 13-14, 30-59.
- COMAN 2003 Coman, G., *Vestigii arheologice romane, în județul Vaslui*, in: Rotaru, M., Gheorghe, Ghe. (ed.), *Ghenuță Coman. O viață dedicată arheologiei*, Ed. „Cutia Pandorei”, Vaslui, 76-78.
- COMAN 1980 Coman, G., *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, Ed. Litera, București.

- CRFB Vaslui Grumeza, L., Cojocaru, V., Honcu, Șt., Munteanu, L., *Corpus der romischen Funde im europäischen Barbaricum. Rumänien. Band 2. Kreis Vaslui*, Mega Verlag, Cluj-Napoca, 2022.
- DERGACIOVA 2021 Dergaciova, L., *Siliqua Coin Finds in the Region between Dniester and Prut. A Case Study*, in: Varbanov, V., Rusev, N. (eds.). *Coin Hoards in Southeastern Europe (1st - 6th century AD)*. Proceedings of the Rousse Regional Museum of History 24, Rousse, 118-186.
- DERGACIOVA, DJESMEDJYAN 2018 Dergaciova, L., Djesmedjyan, A., *Tezaurul de la „Țuțora” din Republica Moldova și importanța acestuia pentru istoria coloniilor genoveze de la Dunărea de Jos*, in: Munteanu, L., Nicola, C.-D., Talmațchi, G. M. (eds.), *Studia Numismatica et Archaeologica. In honorem magistri Virgilii Mihailescu-Bîrliba oblata*, Ed. Academiei/Ed. „Constantin Matasă”, București/Piatra-Neamț, 289-308.
- ILIESCU 2008 Iliescu, O., *Monetele lui Mircea cel Bătrân*, Ed. Istros, Brăila.
- ILIESCU 2000 Iliescu, O., *Aspecte ale economiei monetare în Moldova sub domnia lui Alexandru cel bun*, in: RI, S.N., 11, ianuarie-aprilie, 1-2, 59-95.
- ILIESCU 1970 Iliescu, O., *Moneda în România: 491-1864*, Ed. Meridiane, București.
- ILIESCU 1964 Iliescu, O., *Monedele în circulație în perioada de trecere la feudalism și în feudalism*, in: Kirițescu, C. C. (ed.), *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, I, Ed. Academiei R.P.R., București, 59-110.
- LANGU, ONEL 2019 Langu, S., Onel, C., *Scurtă notă despre o monedă imperială romană*, in: ActaMM, 40, 155-158.
- MARTIN 1992 Martin, F., *Kolonialprägungen aus Moesia Superior und Dacia*, Akadémiai Kiadó/R. Habelt GmbH, Budapest/Bonn.
- MBR 1977 Buzdugan, G., Luchian, O., Oprescu, C. C., *Monede și bancnote românești*, Ed. Sport-Turism, București.
- MIHAILESCU-BÎRLIBA 1980 Mihailescu-Bîrliba, V., *La monnaie romaine chez les Daces orientaux*, Ed. Academiei R.S.R., Bucarest.
- MITREA 1977 Mitrea, B., *Découvertes monétaires en Roumanie, 1976 (XX)*, in: Dacia, N.S., 21, 1977, 375-381.
- MITREA 1973 Mitrea, B., *Découvertes de monnaies antiques et byzantines dans la République Socialiste de Roumanie. XVI*, in: Dacia, N.S., 17, 399-416.
- MITREA 1971 Mitrea, B., *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumaine*, in: Dacia, N.S., 15, 395-413.
- MUNTEANU, BALTAG, ENEA 2023 Munteanu, L., Baltag, A., Enea, S.-C., *Descoperiri monetare din Moldova. XV*, in: ArhMold, 46, 97-100.
- MUNTEANU, HONCU, APARASCHIVEI 2021 Munteanu, L., Honcu, Șt., Aparaschivei, D., *On the Chronology of Roman Coins in Barbaricum. Denarii Finds from the Site of Schineni (Bacău County)*, in: Cojocaru, V., Pázsint, A.-I. (eds.), *Migration and Identity in Eurasia: From Ancient Times to the Middle Ages*, Mega Publishing House, Cluj-Napoca, 139-165.
- NICOLAE 1988 Nicolae, E., *Recenzie la Slobodan Srečković, Osmanlijski novac na tlu Jugoslavie*, Belgrad, 1987, 206 p., in: AIIA, 25, 2, 554-557.

- OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2012 Oberländer-Târnoveanu, E., *Untagling Ariadne's Thread - Contributions to the „Archeology” of the Romanian Medieval Numismatics. Part I - The Early Stage of Wallachian Coinage - From Vladislav I to Mircea the Elder (cca. 1362-1418)*, in: CN, 18, 27-76.
- OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2003-2005 Oberländer-Târnoveanu, E., *Emisiunile monetare bătute pe teritoriul Moldovei în vremea lui Ștefan cel Mare (1457-1504). O analiză critică*, in: CN, 9-11, 292-399.
- ÖLÇER 1970 Ölçer, C., *Sultan Mahmud II zamanında darp edilen osmanli madeni paraları H. 1223-1255 M. 1808-1839, Yenilik Basimevi, Istanbul.*
- PÂRVAN, CONSTANTINESCU 2006-2007 Pârvan, K., Constantinescu, B., *Monede moldovenești din colecția Secășeanu*, in: CN, 12-13, 375-422.
- PERE 1968 Pere, N., *Osmanlılarda madeni paralar. Yapı ve Kredi Bankasının Osmanlı madeni paraları koleksiyonu*, Doğan Kardes Matbaacılık, Istanbul.
- POPUȘOI 1980 Popușoi, E., *Săpăturile arheologice de la Trestiana, com. Grivița, jud. Vaslui*, in: MCA, 14, 36-52.
- PREDA 1975 Preda, C., *Circulația monedelor romane postareliene în Dacia*, in: SCIVA, 26, 4, 441-485.
- RIC II/1, II/3, IV/III, VII, VIII, IX *The Roman Imperial Coinage. II/1. Carradice, I. A., Buttrey, T. V., From AD 69-96. Vespasian to Domitian*, Spink & Son Ltd., London, 2007; II/3. Abdy, R. A., Mittag, P. F., *From AD 117 to AD 138. Hadrian*, Spink & Son Ltd., London, 2019; IV/III. Mattingly, H., Sydenham, E. A., Sutherland, C. H. V., *Gordian III to Uranius Antoninus*, Spink & Son Ltd., London, 1949; VII. Brunn, P. M., *Constantine and Licinius. A.D. 313-337*, Spink & Son Ltd., London, 1966; VIII. Kent, J. P. C., *The family of Constantine I. A.D. 337-364*, Spink & Son Ltd., London, 1981; IX. Pearce, J. W. E., *Valentinian I - Theodosius I*, Spink & Son Ltd., London, 1951.
- RPC VII.2, IX *Roman Provincial Coinage. VII.2. Mairat, J., Spoerri Butcher, M., From Gordian I to Gordian III (AD 238-244): all provinces except Asia*, British Museum Press/Bibliothèque Nationale de France, London/Paris, 2022; IX. Hostein, A., Mairat, J., *From Trajan Decius to Uranius Antoninus (AD 249-254)*, British Museum Press/Bibliothèque Nationale de France, London/Paris, 2016.
- SNG Hungary III *Sylloge Nummorum Graecorum. Hungary. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum. III. Vida, I., Moesia Inferior: Callatis - Dionysopolis - Istrus - Marcianopolis - Nicopolis ad Istrum - Odessus - Tomis*, Ed. Ennerre, Milano 2000.
- SNG München 20 *Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland. Staatliche Münzsammlung München, 20. Heft. Ionien I. Nr. 1-882*, Hirmer Verlag, München 1995.
- SREĆKOVIĆ 2007 Srećković, S., *Akches (Volume Two) Mehmed II Fathih - Selim I Yavuz 848-926 AH*, Pangraf, Beograd.
- SREĆKOVIĆ 2000 Srećković, S., *Akches (Volume Five) Mehmed III - Mustafa I 1003-1032 AH*, Pangraf, Beograd.

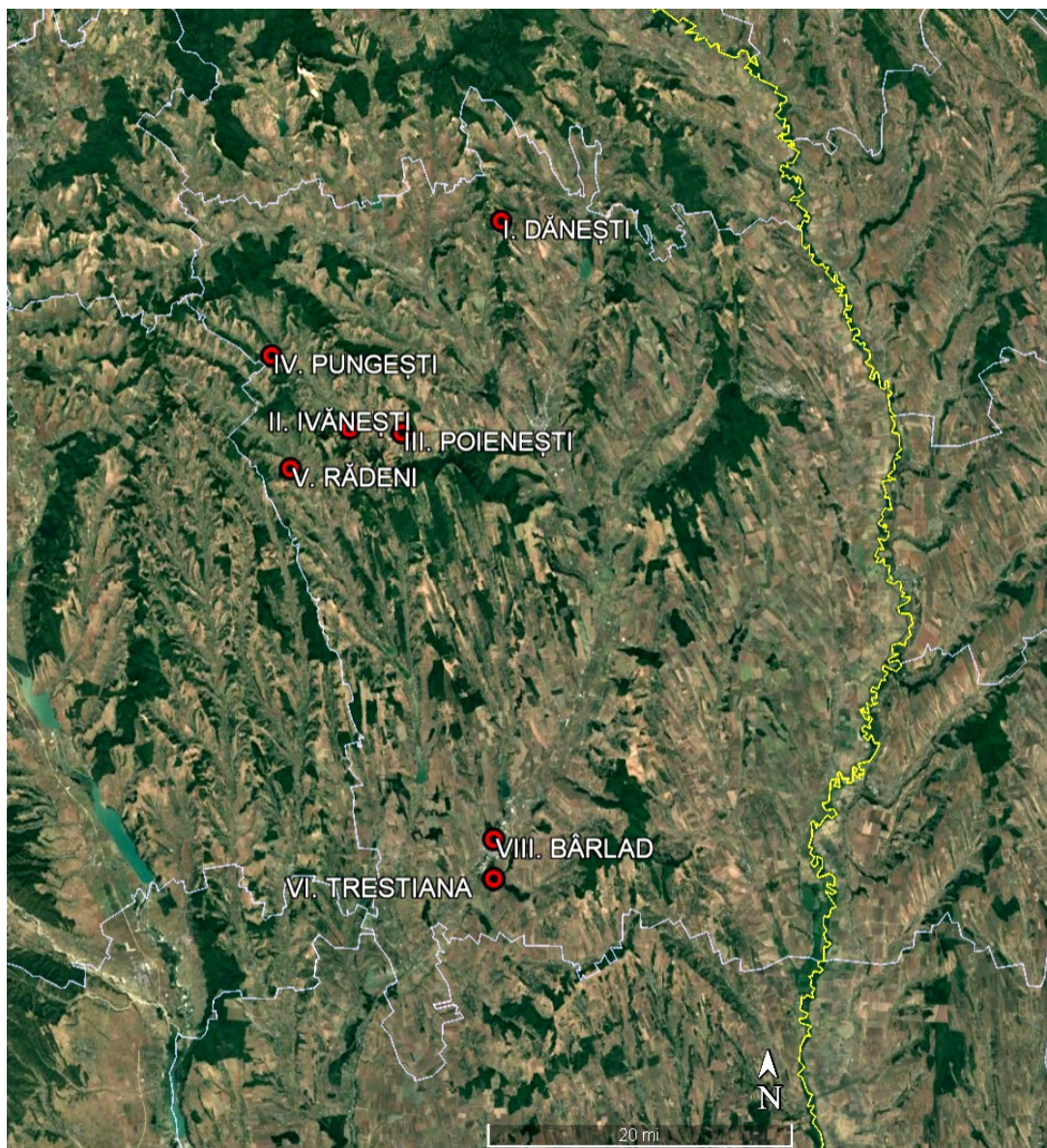
- SULTAN 1977 Sultan, J., *Coins of the Ottoman Empire and the Turkish Republic. A detailed catalogue of the Jem Sultan collection*, Thousand Oaks, California, B&R Publishers.
- ȘTIRBU 1981-1982 Știrbu, Ș., *Colecția de monede medievale românești dr. Rudolf Gassauer*, in: BSNR, 75-76, 129-130, 315-349.
- ȘTIRBU, STANCU 1982 Știrbu, C., Stancu, P., *Observații asupra emisiunilor monetare al Țării Românești (1365-1418) pe baza analizelor prin metode nucleare*, in: CN, 4, 57-93.
- VARBANOV I Varbanov, I., *Greek Imperial Coins and their Values (The Local Coinage of the Roman Empire). I. Dacia, Moesia Superior, Moesia Inferior*, Adicom Publications, Bourgas 2005.
- VULPE 1953 Vulpe, R., *Săpăturile de la Poienești din 1949* in: MCA, 1, 1953, 214-506.
- VULPE *et al.* 1950 Vulpe, R., Buhoiu, A., Cihodaru, C., Florea, G., Nițu, A., Vulpe, E., Vulpe, R., *Evoluția așezărilor omenești din Societatea Primitivă și Sclavagistă de la Poienești-Vaslui*, in: SCIV, 1, 1, 41-46.
- WEEGE 2001 Weege, G.-V., *Deutsche Münzen 800 - 2000. Ergebnisse aus Auktionen. Preise aus Listen*, Money trend, Wien.
- ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970 Zaharia, N., Petrescu-Dîmbovița, M., Zaharia, Em., *Așezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, Ed. Academiei R.S.R., București.

SURSE WEB:

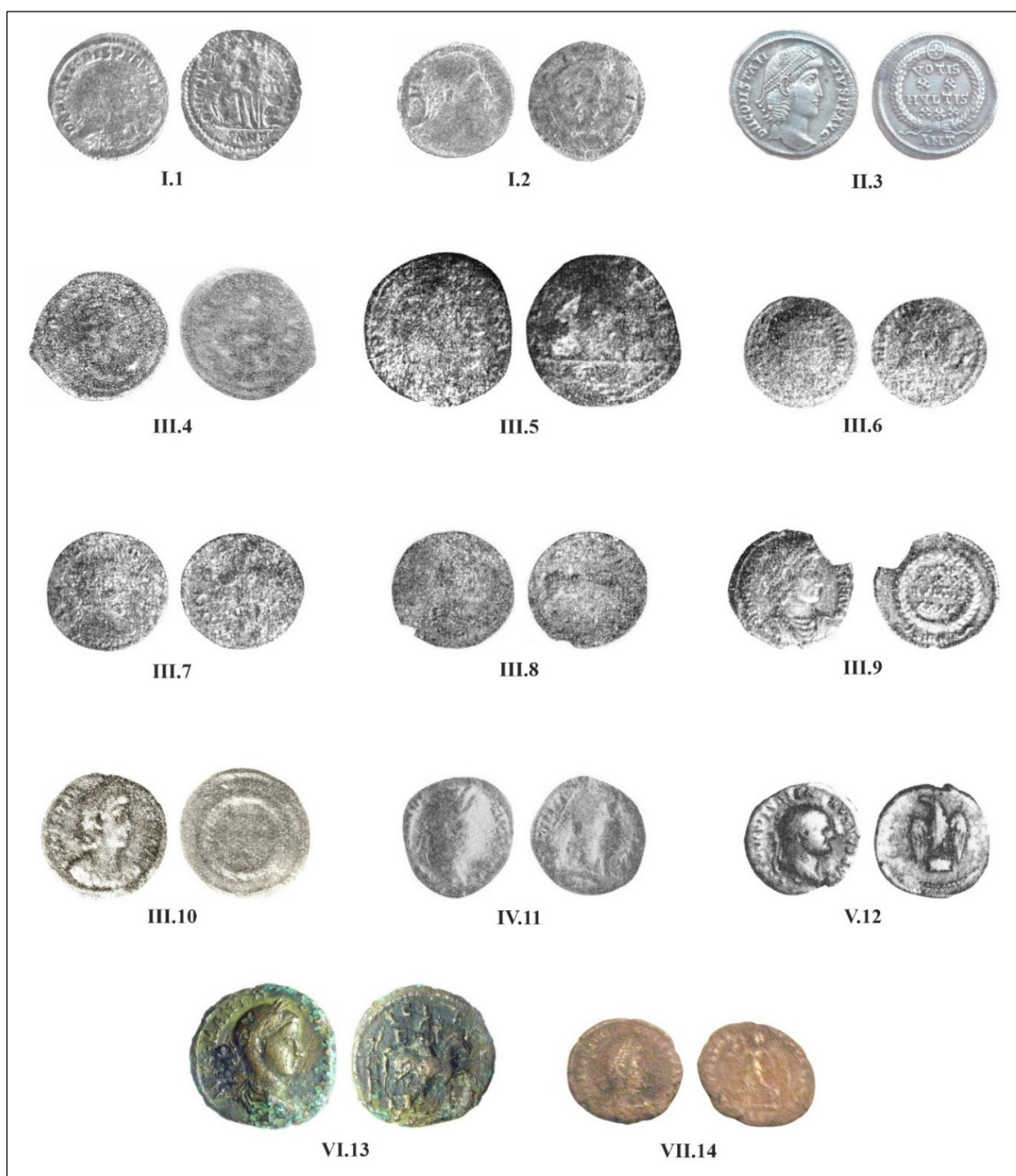
- https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=15 Mairat, J., Spoerri Butcher, M., *Roman Provincial Coinage. VIII. Philip (AD 244–249)* (accesat la data de 24.08.2024).
- www.zeno.ru Oriental Coins Database (accesat la data de 12.09.2024).

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Pl. I. The place of discovery of the coins: I. Dănești, II. Ivănești, III. Poienești, IV. Pungești, V. Rădeni, VI. Trestiana, VIII. Bârlad (și împrejurimi) (source: Google EarthPro).
- Pl. II. Coin discoveries from Moldavia (Cat. nos. I.1 - VII.14).
- Pl. III. Coin discoveries from Moldavia (Cat. nos. VIII.15-24).

Pl. I. Locul descoperirii monedelor: I. Dănești, II. Ivănești, III. Poienești, IV. Pungești, V. Rădeni, VI. Trestiana, VIII. Bârlad (și împrejurimi) (sursa: Google EarthPro).

Pl. II. Monede descoperite în Moldova (Cat. nr. I.1 - VII.14).

Pl. III. Monede descoperite în Moldova (Cat. nr. VIII.15-24).